

# CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,  
Chișinău MD 2004,  
Republica Moldova

## SESIZARE

prezentată în conformitate cu articolul 25 lit. g) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională și articolele 38 alin.(1) lit. g) și 39 din Codul Jurisdicției Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995

**pentru controlul constituționalității Legii nr. 26 din 10 martie 2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor**

10:15

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA		
Intrare Nr.	43a	
" 22 "	03	2022

## **I – AUTORUL SESIZĂRII**

BOLEA Vasile,

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova  
Parlamentul Republicii Moldova  
*Bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt 105,*  
*Chișinău 2073*

## **II – OBIECTUL SESIZĂRII**

Prezenta sesizare are drept obiect examinarea constituționalității Legii nr. 26 din 10 martie 2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor.

## **III – EXPUNEREA PRETINSEI SAU A PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ALE CONSTITUȚIEI, PRECUM ȘI A ARGUMENTELOR ÎN SPRIJINUL ACESTOR AFIRMAȚII**

La 10 martie 2022, Parlamentul a adoptat în lectură finală Legea nr. 26 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor.

Relevant sesizării, subliniez că la 17 noiembrie 2021, Ministerul Justiției a solicitat avizul Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția), iar la 2 decembrie 2021 a transmis Comisiei o versiune revizuită a proiectului de lege.

La 13 decembrie 2021, Comisia a adoptat Avizul nr.1069/2021 CDL-AD(2021)046, în care au fost punctate un șir de obiecții despre care voi remarca în contextul argumentelor de neconstituționalitate.

Astfel pentru a reda incidența articolelor constituționale și segmentul de neconstituționalitate, se impune analiza tonică a prevederilor Legii nr.26/2022, astfel evidențiem normele după cum urmează:

- Art. 2 alin. (2) „În contextul evaluării candidaților menționați la alin. (1) este verificată și averea persoanelor apropiate candidaților, astfel cum acestea sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, precum și a persoanelor menționate la art. 33 alin. (4) și (5) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate.”;

(1) Art. 5 „Comisia de evaluare este formată din 6 membri desemnați după cum urmează:

a) 3 membri cetățeni ai Republicii Moldova – la propunerea fracțiunilor parlamentare, cu respectarea reprezentării proporționale a majorității și a opoziției, aprobați cu votul a 3/5 din deputații aleși;

b) 3 membri – la propunerea partenerilor de dezvoltare, aprobați cu votul a 3/5 din deputații aleși.

În scopul desemnării membrilor prevăzuți la alin. (1) lit. a), fracțiunile parlamentare prezintă Comisiei parlamentare juridice, numiri și imunități informația despre candidații propuși. Comisia juridică, numiri și imunități examinează candidaturile propuse și, în funcție de constatările făcute, aprobă cu votul majorității membrilor comisiei rapoarte cu

referire la fiecare candidat.[...]"

- Art. 5 alin. (8), în special textul „nu a deținut funcția de judecător sau procuror în Republica Moldova în ultimii 3 ani;”

- Art. 6 lit. d) „d) are acces la orice sisteme informaționale care conțin date relevante pentru realizarea mandatului său, și anume pentru evaluarea integrității etice și a integrității financiare a candidaților, inclusiv prin intermediul platformei de interoperabilitate (MConnect);”

- Art. 8 alin. (2), „Se consideră că un candidat corespunde criteriului de integritate etică dacă:

a) nu a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor, a procurorilor sau, după caz, a altor profesii, precum și nu a admis, în activitatea sa, acțiuni sau inacțiuni reprobabile, care ar fi inexplicabile din punctul de vedere al unui profesionist în domeniul dreptului și al unui observator imparțial;

b) în privința acestuia nu există suspiciuni rezonabile privind comiterea actelor de corupție, actelor conexe actelor de corupție sau faptelor coruptibile în sensul Legii integrității nr. 82/2017;

c) nu a încălcat regimul juridic al declarării averii și intereselor personale, al conflictelor de interese, al incompatibilităților, al restricțiilor și/sau al limitărilor.”

- Art. 8 alin. (3) „În cazul lipsei unor reguli de etică și conduită aprobate pentru domeniul în care activează sau a activat candidatul, se verifică dacă comportamentul din trecut al candidatului provoacă sau nu suspiciuni rezonabile referitoare la corespunderea acestuia cu standardele etice și de conduită stabilite pentru judecători și procurori.”

- Art.8 alin. (5), introduce conceptului de „integritate financiară”, precum și alin. (6) prin care se reglementează că „În aprecierea criteriilor prevăzute la alin. (2)–(5) și în luarea unor decizii cu privire la acestea, Comisia de evaluare nu depinde de constatările altor organe cu competențe în domeniul respectiv.”

- Art. 10 alin . (5) „) Prin derogare de la prevederile Legii nr. 133/2011 privind protecția datelor cu caracter personal, prelucrarea datelor cu caracter personal ale candidaților și ale persoanelor specificate la art. 2 alin. (2) este admisă pe perioada desfășurării activității de către Comisia de evaluare și secretariatul acesteia. Dreptul de acces al candidatului la aceste date va fi asigurat de secretariatul Comisiei de evaluare.”

- Art.10 alin. (9) „Comisia de evaluare apreciază materialele acumulate după intima sa convingere, formată în urma cercetării multiaspectuale, complete și obiective a informației. Niciunul dintre materialele prezentate nu are o forță probantă prestabilită fără aprecierea lui de către Comisia de evaluare.”

- Art. 13 alin. (4) „În cazul parității de voturi, Comisia de evaluare va examina repetat informația despre candidatul respectiv și o va supune votului în ziua următoare. În cazul în care se constată repetat paritatea de voturi, se consideră că candidatul nu a promovat evaluarea.”

- Art. 13 alin. (5), „Se consideră că un candidat nu întrunește criteriile de integritate dacă s-a constatat existența unor **dubii serioase** privind conformitatea candidatului cu cerințele prevăzute la art. 8, care nu au fost înlăturate de către persoana evaluată.”

- Art. 14 alin. (2), „Candidatul evaluat poate contesta decizia defavorabilă a Comisiei de evaluare la Curtea Supremă de Justiție, în **cadru**l căreia se instituie un **complet de judecată special compus din 3 judecători și un judecător supleant**. Judecătorii și judecătorul supleant sunt desemnați de președintele Curții Supreme de Justiție și confirmați **prin decret al Președintelui Republicii Moldova.**”

- Art. 14 alin. (3) în coroborare cu alin. (2) „Președintele Republicii Moldova poate respinge motivat candidaturile judecătorilor desemnați de președintele Curții Supreme de Justiție. În acest caz, președintele Curții Supreme de Justiție va desemna alți judecători din cadrul Curții Supreme de Justiție pentru a fi incluși în componența completului de judecată special.”

- Art. 14 alin. (5), „Recuzarea anticipată a judecătorilor care încă nu participă la judecarea cauzei date, **precum și a judecătorului sau completului de judecată special care soluționează cererea de recuzare nu se admite.**” Precum și alin. (6) „Cererea de contestare a deciziei Comisiei de evaluare se judecă în conformitate cu procedura prevăzută în Codul administrativ, cu excepțiile stabilite prin prezenta lege, și **nu are efect suspensiv** asupra deciziilor Comisiei de evaluare, alegerilor sau concursului la care participă candidatul respectiv.” Ambele coroborate cu alin. (9) „Decizia completului de judecată special din cadrul Curții Supreme de Justiție **este irevocabilă** din momentul emiterii.”

- Art. 15 alin. (1) „[...] În perioada de aplicare a prezentei legi, normele altor acte normative cu forță juridică egală sau inferioară se aplică în măsura în care nu contravin prevederilor acesteia.”

- Art. 15 alin. (12), „Prin derogare de la prevederile art. 9 alin. (1) din Legea nr. 947/1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii și prevederile art. 73 alin. (1) din Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură, mandatele membrilor Consiliului Superior al Magistraturii și ai Consiliului Superior al Procurorilor, cu excepția mandatelor membrilor de drept, se prelungesc, prin extindere, până la ocuparea funcției de către succesorii de competență.”

Prin urmare, *cu referire la Avizul Comisiei de la Veneția*, prin care au fost comunicate solicitantului următoarele raționamente:

- Autoritățile își propun să pună în aplicare un sistem de evaluare al integrității candidaților la aceste funcții înainte de desfășurarea alegerilor,...această filtrare ar face evaluarea extraordinară a membrilor CSM și CSP să devină inutilă...;

- Urgența problemei nu justifică lipsa consultării părților interesate, în special a celor esențiale, cum sunt CSM și CSP. Comisia reamintește că o consultare semnificativă a opoziției și a părților interesate este un element cheie în procesul democratic de legiferare;

- Odată dobândit statutul de magistrat, calitățile de integritate și de competență trebuie să prezume pînă la proba contrarie, care poate rezulta doar din evaluarea disciplinară sau a performanțelor funcționale prin proceduri legal adecvate;

- Crearea unor organisme *ad-hoc* pentru evaluarea integrității judecătorilor și procurorilor se bazează pe ipoteza că sistemul de justiție are deficiențe extrem de grave și că există îndoieli sistemice cu privire la integritatea magistraților. Cu toate acestea, pornind de la această ipoteză, înființarea modelului propus de comisii *ad-hoc* de evaluare a integrității implică, în sine, un dublu risc. Pe de o parte, presupune, chiar dacă este vorba doar de aparențe (care, în acest domeniu foarte sensibil, contează), că sistemul este afectat în general, ceea ce poate fi extraordinar de nedrept pentru multe dintre elementele sale competente și integre, care sunt, în consecință, pătate de o suspiciune generală; pe de altă parte, o astfel de metodă se poate dovedi ineficientă, în ceea ce privește judecătorii și procurorii, pentru a înlătura și elimina îndoiala fatală pe care modelul însuși o creează sau o poate genera.

- În opinia Comisiei de la Veneția și a Direcției Generale, ar trebui să se

facă o distincție între *verificarea membrilor în funcție* și „*pre-verificarea*” *candidaților* la un post în aceste organisme. Ca o chestiune de principiu, securitatea mandatului cu durată fixă al membrilor organismelor (constituționale) servește scopului de a asigura independența acestora față de presiunile externe. Măsurile care ar periclita continuitatea în calitate de membru și ar interfera cu siguranța mandatului membrilor acestei autorități (verificare) ar ridica suspiciunea că intenția din spatele acestor măsuri este de a influența deciziile acestora și, prin urmare, ar trebui să fie considerate o măsură de ultimă instanță<sup>1</sup>. Verificările de integritate care vizează candidații la funcțiile de CSM, CSP și organismele specializate ale acestora reprezintă un proces de filtrare și nu un proces de verificare judiciară și, ca atare, pot fi considerate, dacă sunt puse în aplicare în mod corespunzător, ca reprezentând un echilibru între beneficiile măsurii, în ceea ce privește contribuția la încrederea în sistemul judiciar, și posibilele sale efecte negative.

- [...]orice proces de verificare interferează cu dreptul la viața privată, afectează relația dintre candidat și „persoanele apropiate” ale acestuia și va avea un efect asupra reputației candidatului. Din aceste motive, este un pas esențial ca acest proces preliminar de filtrare să aibă o bază legală, cu criterii înguste și o posibilitate de apel.

- Articolul 5 alineatul (2) enumeră mai multe cerințe pentru membrii comitetului. Aceste criterii nu specifică dacă membrii trebuie să fie cetățeni moldoveni sau pot fi străini, ceea ce ar putea fi relevant pentru cei selectați de donatorii internaționali. Dacă acesta este cazul, criteriile ar trebui ajustate.

- Evaluarea patrimoniului candidaților va viza persoanele apropiate candidatului în sensul Legii 133 din 2016. Definiția persoanelor apropiate în temeiul legii respective ar trebui examinată pentru a se vedea dacă este relevantă și esențială în acest scop și pentru a se vedea dacă gama de persoane ar putea fi acoperită în mod realist în intervalul de timp restrâns prevăzut. Aceste persoane apropiate au drept de veto în ceea ce privește cooperarea lor cu evaluarea? În cazul în care răspunsul este afirmativ, aceste persoane au un rol important în facilitarea oportunităților legitime ale candidatului. Un membru de familie înstrăinat sau un fost asociat de afaceri ar putea folosi această putere pentru a zădărnici aspirațiile legitime ale candidatului. În cazul în care răspunsul la întrebarea anterioară este nu, terțul este pus în dificultate și se intervine în viața privată pentru un scop în care s-ar putea să nu aibă niciun interes. Din aceste motive, lista persoanelor apropiate trebuie să fie restrânsă și esențială.

- Nu există nicio definiție a termenului „integritate”. Articolul se referă la integritatea profesională, care ar putea fi diferită de integritatea în viața privată. Poate că integritatea ar putea fi definită sau explicată prin referire la viața profesională sau de afaceri. Poate că schema este că integritatea este testul larg al comisiei, care include integritatea profesională, stilul de viață și nivelul de trai. Criteriile de evaluare a integrității sunt destul de eterogene, în special în ceea ce privește natura evaluării lor.

- Criteriile utilizate pentru evaluarea activelor și a integrității candidaților ar trebui să fie aceleași care sunt utilizate pentru orice proces de evaluare echivalent în Republica Moldova.

- Întrucât se prevede că candidații respinși continuă să fie judecători sau procurori sau să ocupe alte funcții, aceștia nu ar trebui să fie prejudiciați de faptul că au depus sau

---

<sup>1</sup> CCJE și-a manifestat în mod repetat reticența față de verificarea judecătorilor. A se vedea Avizul nr. 21 (2018) al CCJE privind prevenirea corupției în rândul judecătorilor (par. 28). În ceea ce privește verificările Consiliului Judiciar, a se vedea Avizul nr. 24 (2021) privind evoluția Consiliilor Judiciare și rolul acestora în sistemele judiciale independente și imparțiale (par. 23).

au fost respinși.

- Proiectul clarifică faptul că rezultatele evaluării integrității nu vor avea niciun efect asupra carierei candidatului în calitate de judecător sau procuror. Acest lucru derivă din principiul inamovibilității judecătorilor și din competența exclusivă, consacrată prin Constituție, a Consiliilor Supreme de a impune sancțiuni sau de a demite un judecător sau un procuror. Cu toate acestea, rămâne întrebarea cum ar putea fi consolidată încrederea societății în instituțiile judiciare dacă CEI constată că un judecător sau un procuror nu a trecut testul de integritate și, cu toate acestea, același judecător sau procuror își păstrează postul pretinzând că nu s-a întâmplat nimic. Ministrul justiției a subliniat, în acest sens, că toți judecătorii și procurorii vor fi supuși unei proceduri extraordinare de evaluare și că rezultatele acestei evaluări în calitate de candidați pot declanșa alte proceduri în fața autorităților anticorupție. Având în vedere că Republica Moldova este una dintre țările în care corupția reală și/sau percepută în sistemul judiciar este un subiect de îngrijorare majoră.

*Cu referire la incidența normelor Constituționale*, conturez următoarele considerente de drept. În ceea ce privește încălcarea **articolului 6 din Constituție**, prin instituirea unei Comisii *ad-hoc* de evaluare a magistraților, a cărei membri sunt printre altele desemnați de către Parlament. Or, potrivit articolului citat: „În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sunt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.”.

Pe această cale, mecanismul instituit de Legea nr.26/2022 crează premise pentru ingerința puterii legislative în prerogativele puterii judecătorești, prin prisma argumentelor după cum urmează.

Separarea și colaborarea puterilor, de rând cu principiul legalității, principiul democratismului, principiul științific, constituie ideea și teza fundamentală care stau la baza construcției și activității aparatului de stat, dezvăluind esența și destinația acestuia.

Între puterile menționate trebuie să existe un echilibru, care reprezintă o condiție a armoniei sociale și o garanție a libertății, un impediment al acaparării întregii puteri de stat și al abuzului de ea. Echilibrul se realizează prin stabilirea atribuțiilor fiecărei puteri și separația lor strictă, prin înzestrarea fiecăreia cu mijloace eficiente de control asupra celorlalte. Prin urmare, autonomia puterilor este relativă, între ele existând o interdependență. Separația lor rigidă, fără a se asigura o colaborare intensă, nu va avea niciun avantaj și nu va fi eficientă.

În Hotărârea Curții Constituționale nr. 5/2011, Înalta Curte a reiterat că separația puterilor în stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească presupune instituirea unui sistem de garanții, restricții și echilibre, care ar exclude posibilitatea dominării uneia dintre ele, ar asigura funcționarea autonomă a fiecărei ramuri a puterii, precum și colaborarea lor.

În Hotărârea nr. 24/2013, Curtea evidențiază din nou esența fundamentală a principiului separației și colaborării puterilor în stat, proclamat de art.6 din Constituție, ca principiu fundamental de organizare și funcționare eficientă a instituțiilor statului de drept, **pentru excluderea oricăror imixțiuni reciproce.**

Potrivit principiului constituțional, puterile legislativă, executivă și judecătorească nu pot concura între ele, având sarcina de a-și exercita separat atribuțiile în limitele rigorilor impuse de Constituție, printr-o colaborare reciprocă pentru exercitarea puterii de stat. Instituirea principiului separației puterilor statului are drept scop crearea unui sistem de guvernare ce ar permite stoparea abuzului din partea unei puteri.

Curtea Constituțională observă că o componentă a puterii de stat care are un potențial mai puternic de influență poate oricând să-și subordoneze o altă putere. Având în vedere că o putere socială poate fi frânată în eventualitatea unor abuzuri în exercitarea puterii de stat numai printr-o altă putere, echivalentă după prerogative și posibilități, Curtea în jurisprudența sa a dezvoltat principiul separației și colaborării puterilor statului, garantat de art.6 din Constituție, și a dedus drept componentă inalienabilă a acestui principiu echilibrul ramurilor puterii de stat.

În Hotărârea nr.23/2011 privind interpretarea articolului 116 alin. (4) din Constituție, Curtea a apreciat cu titlu de principiu faptul că:

„19. Principiul echilibrului instituțional, cunoscut astăzi sub denumirea “checks and balances” (în traducere aproximativă din limba engleză însemnând “sistemul de frâne și contrabalante”), stă la baza democrației și presupune echilibrul puterilor și controlul lor reciproc, astfel încât puterile statale să aibă aproximativ aceeași pondere, adică să fie echilibrate, pentru a se putea limita reciproc, evitând astfel ca puterea statală să fie folosită în mod abuziv. 20. Acest sistem de frâne și contrabalante reprezintă condiția sine qua non a democrației moderne, împiedicând omnipotența legislativului, pe cea a executivului sau a judiciarului.”

În Hotărârea nr. 33/2013, Înalta Curte a apreciat că respectarea principiului separării puterilor implică nu doar faptul că nici una din ramurile puterii nu intervine în competențele unei alte ramuri, dar și faptul că nici una dintre aceste ramuri nu își va neglija atribuțiile pe care este obligată să le exercite în domeniul specific de activitate - îndeosebi atunci când o astfel de obligație este statuată în Legea Supremă sau a fost impusă printr-o hotărâre a Curții Constituționale, instanță care, în virtutea art.134 din Constituție, asigură în cele din urmă realizarea principiului separării puterii de stat.

În Hotărârea Curții Constituționale nr.18/2012, Înalta Curte a subliniat că funcționarea oricărei societăți democratice presupune în permanență ca premisă esențială în realizarea statului de drept necesitatea creării unui sistem instituționalizat de control capabil să „cenzureze” activitatea autorităților publice la orice nivel, astfel încât puterea deținută să nu devină o prerogativă la discreția celor ce o exercită.

*In concreto, în ceea ce privește colaborarea puterii judecătorești cu celelalte puteri*, subliniem că în Hotărârea Curții Constituționale nr. 11/2010, Înalta Curte a punctat că procedurile privind numirea, promovarea, transferarea, demisia sau eliberarea din funcția de judecător, președinte și vicepreședinte al instanței de judecată, într-o societate democratică, bazată pe principiul separării puterilor, trebuie să garanteze, pe de o parte, independența justiției, iar pe de altă parte, să excludă abuzurile puterii judecătorești de prerogativele sale. Anume pentru aceste considerente procedurile în cauză sînt organizate și realizate conform Constituției Republicii Moldova, într-o manieră ce angajează obligatoriu Consiliul Superior al Magistraturii, ca organ ce exercită autoadministrarea judecătorească, și o autoritate reprezentînd altă putere – Președintele Republicii Moldova sau, după caz, Parlamentul.

Complementar, în Hotărârea nr.7/2015, Curtea a stabilit că, intervenția discreționară și necontrolată a unui organ al executivului în activitatea justiției, fapt inadmisibil și contrar Constituției.

Astfel, concluzionăm că realizarea principiului separației și colaborării puterilor de stat este asigurată, conform alin. (3) art. 134 al Constituției, de către Curtea Constituțională. Or, În calitate de garant al realizării principiului separației puterilor, statuat în art.6 din Constituție, Curtea Constituțională, în conformitate cu alin.(3) art.134

din Constituție, are obligația de a declara neconstituțională orice abatere de la acest principiu.

Complementar, cazului fiind incedentă Hotărârea Curții Constituționale nr.32/2017, prin care Înalta Curte a apreciat că prevederile contestate permit intervenția discreționară și necontrolată a unui organ din afara puterii judecătorești în activitatea justiției, fapt inadmisibil și contrar Constituției. De asemenea, **intervenția unui organism care nu face parte din puterea judecătorească în problemele strict administrative ale unui organism din puterea judecătorească este inacceptabilă din perspectiva principiilor separației puterilor și al bunei-administrări.**

Această critică de neconstituționalitate se referă în special la prevederile articolului 14 aliniat (2) și (3), care privesc în coroborare denotă următoarea axiomă juridică: „Candidatul evaluat poate contesta decizia defavorabilă a Comisiei de evaluare la Curtea Supremă de Justiție, în cadrul căreia se instituie un complet de judecată special compus din 3 judecători și un judecător supleant. Judecătorii și judecătorul supleant sunt desemnați de președintele Curții Supreme de Justiție și confirmați prin **decret al Președintelui Republicii Moldova care poate respinge** motivat candidaturile judecătorilor desemnați de președintele Curții Supreme de Justiție. În acest caz, președintele Curții Supreme de Justiție va desemna alți judecători din cadrul Curții Supreme de Justiție pentru a fi incluși în componența completului de judecată special”.

Prin prevederile contestate, legiutorul a depășit cadrul constituțional al competențelor Șefului statului, eludând astfel principiul separației puterilor în stat, oferindu-i Președintelui competența decizională în privința completului de judecată special – pentru examinarea contestațiilor în privința deciziilor Comisiei de Evaluare.

Mai mult ca atât, formatul propus de legiutor, contravine și conceptului constituțional statuat în art.116 alin.(2) din Constituție.

Prin urmare, orice proces de conducere social-politică, care se desfășoară în vederea realizării unor obiective de interes general sau prin care se urmărește binele comun al națiunii, presupune specializarea activităților statale, instituindu-se, în acest scop, organisme investite cu autoritate, capabile să desfășoare continuu același tip de activități și practici.

Realizarea efectivă a acestor deziderate se concretizează în principiul separării puterilor de stat, consfințite ca un principiu fundamental al Constituției. Prin formularea și menționarea expresă a acestuia în cuprinsul dispozițiilor constituționale, se pune în evidență importanța lui primordială, se relevă concepțiile fundamentale ale teoriei constituționale și se exprimă tendințele statului și ale puterii acestuia de a realiza principiile democratice și exigențele statului de drept.

În Hotărârea Curții Constituționale nr. 3/2012, Înalta Curte a apreciat că esența conceptului independentă a justiției decurge din teoria separației puterilor. Justiția, fiind unul dintre cei trei piloni fundamentali și egali ai puterii într-un stat democratic modern, presupune atât independența individuală, cât și independența instituțională. Termenul „independență” definește relațiile dintre puterea judecătorească și alte puteri și autorități, scopul fiind asigurarea unei independențe reale.

Conținutul și sensul teoriei separației puterilor prezumă un echilibru al puterilor și o independență relativă a acestora, un sistem de frâne și contrabalante, care ar influența reciproc autoritățile, peremițându-le depășirea limitelor stabilite de Constituție.

În Hotărârea Curții Constituționale nr. 18/2012, Curtea a apreciat că funcționarea oricărei societăți democratice presupune în permanență ca premisă esențială în realizarea statului de drept necesitatea creării unui sistem instituționalizat de control capabil să



„cenzureze” activitatea autorităților publice la orice nivel, astfel încât puterea deținută să nu devină o prerogativă la discreția celor ce o exercită.

În ceea ce privește **încălcarea art.28 din Constituție**, potrivit căruia Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată. Apreciem că prin adoptarea normei criticate, a fost instituit un mecanism al „controlului” printre altele al „eticii” și a „membrilor familie”, care pe lângă lipsa unui suport constituțional și legislativ, vine să compomită garanțiile instituite de art.28 din Constituție prin prisma argumentelor după cum urmează.

Comisia Europeană pentru Drepturile Omului a adus următoarea interpretare a noțiunii de viață privată: dreptul la respectarea vieții private este dreptul la intimitate, dreptul de a trăi așa cum dorești, protejat de publicitate<sup>2</sup>. Dreptul individual de a dispune de el însuși, precum și dreptul acestuia la protecția vieții lui intime, familiale și private au implicații practice și legislative dintre cele mai surprinzătoare și spectaculoase. Literatura interpretativă a acestor noțiuni în Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice arată că respectul vieții intime și private protejează un domeniu special al existenței și autonomiei umane care nu se extinde asupra sferei libertății și vieții private ale altor persoane și aduce aspecte esențiale pentru înțelegerea noțiunii de viață intimă și privată printre care: *Intimitatea* – nedezvăluirea în fața publicului a caracteristicilor, acțiunilor și datelor personale. La determinarea gradului de caracter privat al informației, o serie de factori urmează a fi luați în considerație, inclusiv conduita specifică și sentimentele subiective trăite de persoană. În sens îngust, intimitatea este asigurată prin respectul locuinței și corespondenței, la fel și de protecția datelor personale. În sens mai larg, intimitatea se manifestă și prin respectul tainei mărturisirii și garanția secretului – de exemplu, caracterul secret al votului individual.

Din perspectiva **proporționalității imixtiunii în viața privată**, în Hotărârea nr. 7/2015, Înalta Curte a subliniat că, deși dreptul la respectarea și ocrotirea vieții intime, familiale și private nu comportă un caracter absolut, orice imixtiune trebuie să fie prevăzută de lege, să corespundă normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, să fie proporțională cu situația care a determinat-o și să nu atingă existența dreptului în sine.

Articolul 28 din Constituție și articolul 8 din Convenție protejează persoanele contra ingerințelor arbitrare ale puterii publice în dreptul lor la viața privată, la viața familială, la respectarea domiciliului și la respectarea secretului corespondenței lor. Acest fapt presupune obligații negative din partea autorităților statale, și anume de a nu interveni în mod ilegal în exercitarea acestor drepturi de către persoanele fizice.

Curtea Europeană a subliniat că statele nu au o marjă nelimitată de a supune unor măsuri de supraveghere secretă persoanele aflate sub jurisdicția lor, pentru că s-ar putea ajunge la distrugerea democrației sub pretextul apărării ei (Hotărârea Klass și alții v. Germania, §§ 49-50). Din acest motiv, oricare ar fi sistemul de supraveghere reglementat de legea națională, trebuie să se asigure existența unor garanții adecvate și suficiente pentru eliminarea oricărui abuz în materie, care ar putea fi săvârșit de autoritățile naționale.

Hotărârea Curții Constituționale nr. 13/2012, În cazul unor imixțiuni arbitrare sau ilegale în viața particulară, în familia, domiciliul sau corespondența sa sau atingerii ilegale aduse onoarei și reputației sale, orice persoană are dreptul la protecția legii. Or, legea criticată nu asigură asemenea garanții.

<sup>2</sup> Raportul Comisiei Europene în cazul Van Oosterwijk v. Belgium, 1979, reprodus în Short Guide to the European Convention on Human Rights, Strasbourg, 1998, p. 62

În ceea ce privește **incidența articolului 116 din Constituție**, apreciem că Legea nr.26/2022 prin mecanismul de „pre-verificare” instituit, aduce atingere principiului inamovibilității magistraților. Or, printre cele trei condiții minime pentru independența justiției se numără și siguranța funcției, care presupune un mandat, indiferent că este pe viață, până la vârsta pensionării, sau pe o durată determinată, care trebuie să fie protejat de amestecul arbitrar sau discreționar al executivului sau al altei autorități.

După cum prevăd Principiile fundamentale (ONU) privind independența sistemului judiciar, independența puterii judecătorești trebuie garantată de către stat și consacrată prin Constituție sau prin legile țării. Este de datoria tuturor guvernelor și a celorlalte instituții de a respecta și supraveghea independența corpului de judecători. Aceste Principii prevăd în mod expres, prin art. 11, că „durata mandatului judecătorilor, independența acestora, siguranța lor, remunerația corespunzătoare, condițiile de muncă, pensiile și vârsta de pensionare sunt în mod adecvat garantate prin lege. Judecătorilor, indiferent dacă au fost numiți sau aleși, trebuie să li se garanteze inamovibilitatea până la vârsta obligatorie de pensionare sau până la expirarea duratei mandatului, acolo unde este cazul”.

De asemenea, Carta europeană privind statutul judecătorilor prevede că statutul judecătorilor urmărește să asigure competența, independența și imparțialitatea pe care, în mod legitim, orice persoană le așteaptă de la instanțe și de la fiecare judecător, căruia îi este încredințată apărarea drepturilor sale. Statutul exclude orice dispoziție și orice procedură de natură să altereze încrederea în această competență, independență și imparțialitate. Asigurarea independenței efective a judecătorilor este necesară întăririi supremației dreptului și apărării drepturilor și libertăților individuale în cadrul statelor democratice.

În comentariul la Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară, în contextul supremației legii, relevanța unui corp de judecători independenți și imparțiali pentru susținerea statului de drept a fost exprimată după cum urmează: „Motivul pentru care independența justiției are o importanță publică atât de mare este acela că o societate liberă există numai atâta timp cât este guvernată prin statul de drept [...] dreptul care îi obligă atât pe guvernanți, cât și pe guvernați, administrat imparțial și tratându-i egal pe toți cei care caută remedii sau împotriva cărora se caută aceste remedii. Oricât de vag ar fi perceput, oricât de nearticulat ar fi gândit, există o aspirație în inimile tuturor oamenilor pentru statul de drept. Ne-am obișnuit cu noțiunea conform căreia independența justiției include independența de dictatele puterii executive. [...] Însă deciziile moderne sunt atât de variate și importante încât trebuie să existe independență față de orice influență care ar putea tinde, sau ar putea fi considerată în mod rezonabil ca tinzând, către o lipsă a imparțialității în procesul decizional. Independența de puterea executivă este centrală pentru această noțiune, însă nu mai este singura independență relevantă”.

Separarea funcției judiciare de celelalte funcții ale organelor statului, delimitarea riguroasă a atribuțiilor acestor organe, scoaterea instanțelor judecătorești din sfera de interese de orice fel, stabilirea unor incompatibilități și a unor situații în care judecătorul poate fi recuzat, incompatibilitatea cu alte funcții, ca și inamovibilitatea, constituie garanții ale independenței judecătorului, oferindu-ne certitudinea că trăim într-un stat de drept.

În Hotărârile Curții Constituționale nr.10/1997 și nr.35/1997, a fost statuat că practica demonstrează că independența justiției nu creează și menține întotdeauna în mod automat independența corpului judecătoresc. Independența justiției trebuie recunoscută și

respectată de către toate cele trei puteri: „Independența judecătorului este determinată, în primul rând, de raporturile acestuia cu celelalte autorități publice. Judecătorul nu se află și nu trebuie să se afle în raport de subordonare față de alte autorități publice, oricare ar fi acestea și indiferent de statutul lor ierarhic în stat“.

Inamovibilitatea este o puternică garanție a independenței judecătorului, fiind o măsură de protecție a acestuia. Printre condițiile minime pentru independența justiției se menționează siguranța funcției, care include modul în care sunt numiți judecătorii; durata mandatului, o protejare față de amestecul arbitrar sau discreționar al executivului sau al altei autorități competente în procedura de numire; condițiile de exercitare a funcției; existența garanțiilor împotriva presiunilor externe; împrejurarea dacă instanța este percepută ca fiind independentă.

Inamovibilitatea înseamnă dreptul pe care îl au persoanele ce dețin funcția de judecător de a fi protejate față de orice măsură arbitrară care privește: îndepărtarea lor din funcție, retrogradarea, transferarea sau chiar promovarea, fără consimțământul persoanei în cauză.

Principiile fundamentale (ONU) privind independența sistemului judiciar stabilesc că judecătorilor, indiferent dacă au fost numiți sau aleși, trebuie să li se garanteze inamovibilitatea până la vârsta obligatorie de pensionare sau până la expirarea duratei mandatului, acolo unde este cazul. Promovarea judecătorilor, acolo unde un asemenea sistem există, ar trebui să se bazeze pe factori obiectivi, și în special pe abilități, integritate și experiență.

Carta europeană privind statutul judecătorilor prevede că decizia de numire ca judecător și decizia de repartizare într-o instanță sunt luate de către instanța independentă, de puterea executivă și puterea legislativă sau la propunerea ori recomandarea acesteia, sau cu acordul ori avizul său. În privința oricărei decizii ce poate afecta selecția, alegerea, numirea, desfășurarea carierei sau încetarea mandatului unui judecător, statutul prevede intervenția unei asemenea instanțe independente. Judecătorii în funcție în cadrul unei instanțe nu pot face obiectul unei noi numiri sau a unei noi repartizări, nici chiar al unei promovări, fără să fi consimțit în mod liber. De la acest principiu se poate face excepție numai în cazul în care mutarea a fost prevăzută cu titlu de sancțiune disciplinară și a fost pronunțată, în cazul unei modificări legale a organizării judiciare și în cazul încadrării temporare, pentru a ajuta o instanță învecinată, caz în care durata maximă a acestei încadrări este strict limitată prin statut.

Curtea Europeană a subliniat că de inamovibilitatea judecătorilor beneficiază toți justițiabilii cărora articolul 6 din Convenție le garantează dreptul la o „instanță independentă” (a se vedea, de exemplu, Campbell și Fell v. Regatul Unit, hotărârea din 28 iunie 1984, §80; Cooper v. Regatul Unit, hotărârea din 16 decembrie 2003, §118; Fruni v. Slovacia, hotărârea din 21 iunie 2011, §145).

Deciziile privind selecția și cariera judecătorilor trebuie să se întemeieze pe criterii obiective prestabilite de lege sau de către autoritățile competente. Astfel de decizii trebuie să se bazeze pe merit, având în vedere calificările, abilitățile și capacitatea necesară pentru a judeca prin aplicarea legii în același timp cu respectarea demnității umane. Autoritatea care ia decizii privind selecția și cariera judecătorilor trebuie să fie independentă de puterile executivă și legislativă. Procedurile lor trebuie să fie transparente, iar motivele care au stat la baza deciziilor să fie puse la dispoziția candidaților care formulează o asemenea cerere. Un candidat respins trebuie să aibă dreptul de a contesta decizia sau, cel puțin, procedura prin care a fost luată decizia (Rec (2010)12, Capitolul VI).

Relevantă fiind Hotărârea Curții Constituționale nr. 23/2011, în care s-a statuat că prin aplicarea articolului 116 alin.(4) din Constituție, poate fi exercitată competența Parlamentului la numirea judecătorilor, președintelui și vicepreședinților Curții Supreme de Justiție, pentru a se respecta principiul constituțional al separației și colaborării puterilor în stat. O **abordare contrară** a semnificației intervenției Parlamentului în procesul de numire în funcție a președintelui, vicepreședinților și judecătorilor Curții Supreme de Justiție ar aduce atingere valorilor, regulilor și principiilor constituționale privind separația puterilor și independența justiției.

În ceea ce privește **incidența art.122 din Constituție**, administrarea justiției și independența justiției sunt două compartimente interdependente, legătura indisolubilă dintre ele fiind determinată de un scop unic fundamental – înfăptuirea unei justiții efective. Printre condițiile independenței justiției este menționată independența instituțională: adică independența în ceea ce privește chestiunile administrative legate direct de exercitarea funcției judecătorești. Nicio forță din exterior nu poate fi abilitată să se amestece în chestiunile ce țin direct și imediat de atribuțiile de judecată, de exemplu, constituirea completelor de judecată, organizarea ședințelor de judecată, numirea dosarelor spre soluționare.

Carta europeană privind statutul judecătorilor stipulează că, în privința oricărei decizii ce poate afecta selecția, alegerea, numirea, desfășurarea carierei sau încetării mandatului unui judecător, statutul prevede **intervenția unei instanțe independente de puterea executivă și puterea legislativă**, care să cuprindă cel puțin o jumătate dintre judecătorii aleși de către egalii lor, în concordanță cu modalități care să garanteze reprezentarea cea mai largă a acestora (p. 1.3).

Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) menționează că în ultimii ani s-a recunoscut într-o oarecare măsură nevoia pentru asigurarea crescândă a independenței și imparțialității judiciare; au fost înființate organisme independente pentru a proteja sistemul judecătoresc de amestecuri partizane (Avizul nr. 3, art. 15).

În ceea ce privește **incidența art.119 din Constituție** în raport cu norma instituită la art. 14 alin. (2) și alin. (9) din Legea nr.26/2022, apreciem că mecanismul prevăzut de legea afectează principiul dreptului la două grade de jurisdicție. Principiu statuat de articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, complementar Art.2 din Protocolul nr.7 a Convenției obligă statele la instituirea dublului grad de jurisdicție în materie penală, dar de principiu fiind aplicabil și speței descrise în prezenta sesizare.

Cu referire la **condițiile de calitate a legii (incidența articolului 23 din Constituție)**, subliniem faptul că potrivit art.1 alin.(3) din Constituție, Republica Moldova este un stat de drept și democratic, iar în jurisprudența sa constantă Curtea Constituțională reiterează importanța principiului statului de drept pentru o societate democratică.

Or, un șir de norme conținute în Legea nr.26/2022 conțin prevederi contrare tehnicii legislative, contrare condițiilor de calitate a legii, motiv pentru care contravin art.32 din Constituție.

1. Membrii Comisiei de evaluare prevăzuți la art. 5 alin. (1) lit. a) beneficiază lunar de o indemnizație echivalentă cu dublul salariului de bază al judecătorului Curții Supreme de Justiție cu vechimea în muncă în funcția de judecător de peste 16 ani. – norma respectivă nu este însoțită de aprobarea Guvernului, condiții impuse expres de

art.131 alin.(4) din Constituție, precum și prevederile plenare ale Legii nr.100/2017.

2. Finanțarea activității Comisiei de evaluare și a secretariatului acesteia se efectuează din [...] din alte surse neinterzise de lege.

3. Întru exercitarea funcțiilor sale, Comisia de evaluare are următoarele competențe: [...]colectează și verifică **orice** date relevante, are acces la **orice** sisteme informaționale, audiază candidatul **și alte persoane** ce dețin informații relevante

4. Se consideră că un candidat corespunde criteriului de integritate etică dacă, [...]nu a încălcat **grav regulile de etică**, acțiuni sau **inațiuni reprobabile**, care ar fi **inexplicabile** din punctul de vedere al unui profesionist.

5. se verifică dacă **comportamentul din trecut** al candidatului provoacă sau nu **suspiciuni rezonabile**.

6. dacă există sau nu contracte de împrumut, **credit, leasing**, asigurare sau alte contracte **care pot asigura beneficii de ordin financiar**.

7. alte aspecte relevante pentru **clarificarea originii averii** candidatului și pentru justificarea acesteia.

8. În cazul în care Comisia de evaluare constată că informațiile din declarațiile depuse de candidați, pentru veridicitatea și deplinătatea cărora aceștia au depus declarație pe propria răspundere în conformitate cu prevederile art. 9 alin. (3), precum și informațiile furnizate de către alte persoane fizice sau juridice în conformitate cu alin. (3) din prezentul articol **nu corespund realității, aceasta sesizează organele competente în vederea constatării și sancționării presupuselor fapte ilegale**.

9. Capitolul III al Legii nr.26/2022 integral, prin efectul instituirii abuzive a derogărilor și excepțiilor.

În acest sens, fiind sesizată să aprecieze constituționalitatea unor legi în spețe similare, prin prisma criteriilor de calitate pe care trebuie să le îndeplinească o lege Curtea Constituțională (Hotărârea nr. 24 din 17 octombrie 2019) a statuat că nici jurisprudența în materie nu a dezvoltat pentru noțiunile criticate un înțeles care să constituie un reper obiectiv în funcție de care să poată fi apreciat conținutul acesteia.

Totodată, Curtea a apreciat că „Având în vedere multitudinea semnificațiilor acestei sintagme, Curtea a reținut că destinatarul normei penale nu poate cunoaște care este acțiunea/inațiunea prohibită, astfel încât să-și adapteze conduita în mod corespunzător. În practică, stabilirea acestora nu poate fi făcută de către cei competenți să aplice legea penală, decât în baza unor criterii lipsite de suport legal. Chiar dacă se face apel la consultanța de specialitate, destinatarul normei nu ar putea cunoaște cu exactitate ce acțiune a sa este conformă cu prevederile legale.”

Curtea a reamintit că preeminența dreptului presupune, inter alia, asigurarea legalității și a certitudinii juridice (Raportul privind preeminența dreptului, adoptat de către Comisia de la Veneția la cea de-a 86 sesiune plenară, 2011, § 41).

Curtea Europeană a subliniat în jurisprudența sa că expresia „prevăzută de lege” presupune, între altele, ca legea să întrunească standardul calității, i.e. ca aceasta să fie accesibilă și previzibilă (Rohlena v. Cehia [MC], 27 ianuarie 2015, § 50; Vasiliauskas v. Lituania [MC], 20 octombrie 2015, § 154; Koprivnikar v. Slovenia, 24 ianuarie 2017, § 48). De altfel, Curtea notează că și articolul 23 alin.(2) din Constituție implică adoptarea de către legislator a unor legi accesibile și previzibile.

Condiția accesibilității presupune ca textele de lege să poată fi cunoscute de către destinatari. Orice persoană trebuie să poată dispune de informații privind normele juridice aplicabile într-un caz concret (Khlyustov v. Rusia, 11 iulie 2013, § 68).

Accesibilitatea legii are în vedere aducerea la cunoștința publică a actelor normative și intrarea în vigoare a acestora, care se realizează în baza articolului 76 din Constituție, legea publicându-se în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Curtea Europeană a menționat că, deși certitudinea este dezirabilă, aceasta ar putea antrena o rigiditate excesivă (Del Rio Prada v. Spania [MC], 21 octombrie 2013, §§ 92, 93). Nevoia de a evita rigiditatea excesivă și de a ține pasul cu circumstanțele în schimbare presupune exprimarea unor legi în termeni care sunt, într-o mai mare sau mai mică măsură, vagi, iar interpretarea și aplicarea unor asemenea reglementări depinde de practică (Kokkinakis v. Grecia, 25 mai 1993, § 40). Pe de altă parte, utilizarea unor concepte și a unor criterii prea vagi în interpretarea unei prevederi legislative conduce la incompatibilitatea acesteia cu exigențele clarității și previzibilității, în privința efectelor sale (Liivik v. Estonia, 25 iunie 2009, §§ 96–104).

De asemenea, pentru ca legea să îndeplinească cerința previzibilității, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit (Sissanis v. România, 25 ianuarie 2007, § 66). O putere discreționară care nu este delimitată, chiar dacă face obiectul controlului judiciar din punct de vedere formal, nu trece de testul previzibilității. Aceeași concluzie este valabilă și pentru puterea discreționară nelimitată a instanțelor judecătorești (HCC nr.28 din 23 noiembrie 2015, § 61).

Curtea Constituțională a reținut constant că principiul legalității și al certitudinii juridice este esențial pentru garantarea încrederii în statul de drept și constituie protecție împotriva arbitrarului. Or, asigurarea respectivelor principii obligă statul să legisfeze într-o manieră clară și previzibilă normele de drept adoptate.

Așa dar, adoptarea de către legiuitor a actelor legislative accesibile, previzibile și clare se impune prin pisma art.23 alin. (2) din Legea supremă.

În Hotărârea Curții Constituționale nr. 26 din 23 noiembrie 2010, a fost statuat că pentru a corespunde celor trei criterii de calitate – accesibilitate, previzibilitate și claritate – norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art.23 din Constituție, care statuează obligația statului de a garanta fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile.

Necesitatea examinării calității legii de către autoritățile publice ale Republicii Moldova a fost evidențiată și în jurisprudența CtEDO pe mai multe cauze (Busuioc v. Moldova<sup>9</sup>, Guțu v. Moldova<sup>10</sup>). Astfel, în cauza Guțu v. Moldova, §66 (Guțu v. Moldova nr.20289/02, 7 iunie 2007): "...expresia "prevăzută de lege" nu presupune doar corespunderea cu legislația națională, dar, de asemenea, se referă la calitatea acelei legislații (a se vedea Half ord v. the United Kingdom, Reports 1997-III, p.1017, §49). Legislația națională trebuie să indice cu o claritate rezonabilă scopul și modalitatea de exercitare a discreției relevante acordate autorităților publice, pentru a asigura persoanelor nivelul minim de protecție la care cetățenii au dreptul în virtutea principiului preeminenței dreptului într-o societate democratică (a se vedea Domenichini v. Italy, Reports 1996-V, p.1800, §33)"

Totodată, CtEDO în jurisprudența sa a menționat că nu poate fi considerate „lege”

decît o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite individului să-și corecteze conduita. În special, o normă este previzibilă atunci cînd oferă o anume garanție contra atingerilor arbitrare ale puterii publice (Amman vs. Elveția 2000).

În Hotărârea nr. 26 din 27 septembrie 2016, a fost statuat cu titlu de principiu că la elaborarea unui act normativ legiuitorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor de calitate. Astfel, pentru a exclude orice echivoc, textul legislativ trebuie să fie formulat clar, fluent și inteligibil, fără dificultăți sintactice și pasaje obscure.

Prin urmare, destinatarii trebuie să fie în măsură să prevadă consecințele ce pot decurge dintr-un act determinat doar în baza prevederilor care îl specifică, adică prin aplicarea simplă a regulilor de interpretare lingvistică sau prin aplicarea actelor subordonate acestui act.

De asemenea, textul legislativ trebuie să corespundă principiului unității materiei legislative sau corelației între textele regulatorii, pentru ca persoanele să-și poată adapta comportamentul la reglementările existente, ce exclud interpretările contradictorii sau concurența între normele de drept aplicabile. Astfel, legea trebuie să reglementeze în mod unitar, să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține, iar în cazul unor instituții juridice cu o structură complexă să prevadă elementele ce disting particularitățile lor.

Curtea reține că previzibilitatea și claritatea constituie elemente sine qua non ale constituționalității unei norme, care în activitatea de legiferare acestea nicidecum nu pot fi omise.

#### Cu referire la **analogia dreptului și reforma de profil din perspectiva modelului Albaniei.**

Astfel în Albania, procesul de re-evaluare extraordinară a judecătorilor și procurorilor a fost precedat **de o temeinică reformă constituțională și legislativă.**

În 2014, Parlamentul Albaniei a înființat o Comisie parlamentară însărcinată cu elaborarea reformei în justiție. După mai multe ședințe și o serie de consultări publice, această comisie a întocmit un Raport prin care a constatat în baza unor sondaje desfășurate între anii 2009-2015, că în societatea albaneză predomină o percepție generalizată despre sistemul de justiție ca fiind unul profund afectat de corupție, influențe externe, lipsă de profesionalism, de transparență și de celeritate, iar multe hotărâri definitive rămân neexecutate vreme îndelungată.

Strategia de Reformă, a servit drept temei pentru **adoptarea unor amendamente semnificative la Constituția Albaniei** – la 22 iulie 2016 – precum și pentru elaborarea și adoptarea unor legi cruciale, inclusiv a Legii privind Re-Evaluarea Judecătorilor și Procurorilor, cunoscută pe scurt ca Legea Vetting.

Această Lege a stabilit că toți judecătorii și procurorii din Albania (precum și alți funcționari din instanțe, precum grefierii și consilierii judiciari) urmează să treacă un proces de re-evaluare de tranziție, în fața unei Comisii Independente de Calificare și în fața unei Camere Speciale de Apel, în baza a trei criterii de evaluare, și anume: evaluarea averii; verificarea integrității; precum și o evaluare a competenței profesionale.

Anterior adoptării de către Parlament, atât amendamentele constituționale, cât și proiectul de Lege Vetting au fost expertizate – în mod repetat – de către Comisia de la Veneția a Consiliului Europei, care **le-a avizat pozitiv**, considerându-le conforme cu standardele europene și cu bunele practici internaționale pertinente.

Primele decizii ale instituțiilor nou-create de vetting au fost adoptate începând cu

luna februarie 2018, în privința judecătorilor de la Curtea Constituțională, aproape toți dintre care au fost în rezultat demși prin vetting, preponderent pentru faptul că nu au putut să-și justifice proprietățile deținute, multe dintre care ulterior au și fost confiscate de către Procuratura Anticorupție.

Astfel, Curtea Constituțională a Albaniei și-a sistat temporar activitatea în luna mai 2018, deoarece în urma vetting-ului, doar un singur judecător din cei 9 a fost confirmat în funcție. Abia în decembrie 2020 Curtea Constituțională a Albaniei a redevenit funcțională.

## **Cadrul normativ pertinent**

### **Constituția Republicii Moldova**

#### **Articolul 1**

##### **Statul Republica Moldova**

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

#### **Articolul 5**

##### **Democrația și pluralismul politic**

(1) Democrația în Republica Moldova se exercită în condițiile pluralismului politic, care este incompatibil cu dictatura și cu totalitarismul.

(2) Nici o ideologie nu poate fi instituită ca ideologie oficială a statului.

#### **Articolul 6.**

##### **Separarea și colaborarea puterilor**

În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sînt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.

#### **Articolul 7**

##### **Constituția, Lege Supremă**

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

#### **Articolul 23**

##### **Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle**

(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

#### **Articolul 28**

##### **Viața intimă, familială și privată**

Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată.

#### **Articolul 116.**

##### **Statutul judecătorilor**



(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sînt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

#### **Articolul 119**

##### **Folosirea căilor de atac**

Împotriva hotărîrilor judecătorești, părțile interesate și organele de stat competente pot exercita căile de atac, în condițiile legii.

#### **Articolul 122**

##### **Componența**

(1) Consiliul Superior al Magistraturii este format din 12 membri: șase judecători aleși de Adunarea Generală a Judecătorilor, reprezentând toate nivelurile instanțelor judecătorești, și șase persoane care se bucură de o înaltă reputație profesională și integritate personală, cu experiență în domeniul dreptului sau în alt domeniu relevant, care nu activează în cadrul organelor puterii legislative, executive sau judecătorești și nu sunt afiliate politic.

### **IV – CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII**

Urmare celor expuse, în conformitate cu prevederile art.1, 5, 6, 7, 23, 28, 116, 119, și 122 din Constituția Republicii Moldova, art. art.4 și 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. art. 4, 38, 39 din Codul Jurisdicției Constituționale.

#### **Solicit Înaltei Curți:**

1. Admiterea spre examinare și declararea admisibilă a prezentei sesizări;
2. Exercițarea controlului constituționalității și declararea drept neconstituțională a Legii nr. 26 din 10 martie 2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor

### **V – DATE SUPLIMENTARE REFERITOARE LA OBIECTUL SESIZĂRII**

### **VI - LISTA DOCUMENTELOR**

### **VII - DECLARAȚIA ȘI SEMNATURA**

Declar pe onoare ca informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte.

